

Franjo Carev: U OSVIT VELIKOG DANA

S potpunim je pravom biskup Alfred Pichler, dugogodišnji predsjednik Liturgijskog vijeća kod naše BK, sada i službeno ustanovljenom Institutu za liturgijski pastoral kao prvi zadatak odredio: „Bibličaru i liturģičari bi morali našem svećenstvu dati dobre liturgijsko-biblijske komentare Sv. pisma za stvaranje dobrih homilija. Naš Institut za pastoralnu liturgiju morao bi izdavati liturgijsko-pastoralni priručnik za razumijevanje mise, časoslova, glavnih župskih i biskupskih obreda; sve to na popularan i lagano shvatljiv način” (v. „Sveta Cecilija”, 1987, br. 1, str. 3).

No mi u tom zadatku nismo tek na prvom početku. Istina je, međutim, što se biskup na istom mjestu tuži da „liturgijska obnova, zapravo, uopće kod nas nije provedena”. Kao svaka prava obnova i ta je vrlo dugotrajna i opsežna, ali uprav za stvaranje je homilije prema novim Lekcionarima na našem je jeziku provide-no kao, razmjerno uzeto, možda ni na kojem drugom jeziku. Uz napomenu, dakako, što M. Babić piše u predgovoru knjige o. Careva o kojoj će ovdje biti riječ: „Sva dosadašnja pomagala propovjednicima na hrvatskom jeziku uzimala su, redovito, u obzir sva tri svetopisamska čitanja za nedjelje i svetkovine, ili — što je najčešće — prvo i treće čitanje koja su međusobno tematski povezana. Drugo, pak, čitanje iz poslanica i Otkrivenja, koje nam pruža poticaje prema obilježjima pojedinih liturgijskih vremena, veoma je rijetko uključivano u homilije. Time se osiromašuje ponuda i zatvara se riznica Riječi Božje u Crkvi koja želi da se „obiljnijim, raznolikijim i prikladnijim čitanjima Svetog pisma . . . otvori riznica biblijskog blaga” (SC 51)” (str. 5).

Još je nepravilnije i zato manje korisno što su skoro sva ta pomagala (osim nekih suradnika u „Službi riječi” i glavnoga u izvrsnom „Listiću”) većinom priredili, često i na brzu ruku, oni koji nisu biblijski stručnjaci. Da se, naime, pravu homiliju može zaista stvarati (!) valja najprije proniknuti, usvojiti i prožvakati dotični biblijski tekst i to, dakako, u njegovom izvornom jeziku i značenju. Tko o tome što sumnja neka prouči encikliku „Divino afflante” pape Pija XII. od 30. rujna 1943. ili, jer je teže dostupna, barem čl. 23. koncilske Konstitucije o božanskoj objavi kojemu naš prijevod u Koncilskim dokumentima s pravom daje naslov „Apostolski angažman učenjaka”. Doista, bilo tko i na bilo koji način nitko nam ne može pružiti ono što nam svima naviješta izvorna i neposredna Božja riječ sama. No malo koji pastoralac ima hebrejsku Bibliju SZ a još manje je sposoban da je glatko čita kad često i u teologiji nabavljeni Nestleov ili Markov „NT graece et latine” obično svršava u zaprašeni dio župničke knjižnice kad ona i zaslužuje to ime.

Tu je, eto, prva zasluga o. Careva što — kao pravi „si non doctor tamen doctus” — u ovoj svojoj drugoj seriji zaista stručno obrađuje samo Drugo čitanje svih nedjelja i svetkovina i uz to, skoro na svakoj stranici, donosi u transkripciji i po koju izvornu riječ dotičnog čitanja. Toj se ne bismo smjeli čuditi već u njoj vidjeti poticaj da koliko-toliko svi na koje spada obnovimo svoje znanje biblijskog hebrejskog ili barem grčkog jezika (a mladi bogoslovi da im se posvete s više ljubavi i truda). Inače, Crkva uzalud zove na suradnju biblijske stručnjake i neplodna su njihova nastojanja ako se redovito zadovoljavamo tek onim što nam pružaju obični pastoralci i homileti.

Ovo nikako ne znači da će biblijski stručnjak pružati puki znanstveni i zato često suhoparni komentar, a još manje da on smije i neupućenim čitaocima iznositi svoje preslobodne poglede na Bogom inspirani tekst, što se zna dogoditi. Ne radi se tu ni o samom znanstvenom komentaru u užem smislu riječi već zbog toga što nemamo baš mnogo takvih stručnjaka (malo je tko od naših i doktorirao iz vrlo teškog Bibliškuma). Uostalom, rijetki bi to kod nas i čitali te se tim stvarno i okoristili.

Naši pastoralci trebaju znanstveni komentar koji u sebi uključuje ili barem usmjeruje na duhovni smisao dotičnoga biblijskog teksta, o čemu je autoritativno opet progovorio Pio XII. u spomenutoj enciklici. Tu su nam svima učitelji istočni i zapadni oci i pisci, pravi majstori svoje struke, među njima prvi i valjda najveći Origen. Njih o. Carev zdušno slijedi pa, kao njegovu drugu odliku, M. Babić s dobrim poznavanjem osobe piše: „Knjiga je nastala kao plod višegodišnjeg proučavanja, osobnog razmišljanja i izlaganja drugima preko predavanja, egzortata, duhovnih vježba i homilija. Pisac se predstavlja kao zaljubljenik Riječi Božje koji se jednako zanima za Božju poruku i zvonkost ljudske riječi kojom se ta poruka prenosi. Zbog toga on često pušta da riječ z v o n i a on osluškuje taj zvon u svom vlastitom srcu i u srcima drugih” (str. 6).

Iako se knjige o. Careva propagiraju kao pomagala u propovijedi koje se drže običnim vjernima, iz rečenoga je jasno da one mogu mnogo pomoći i zajednicama Bogu posvećenih duša, a potpisani ih u prvom redu bratski preporučuje našim benediktinkama. Svi će svećenici i redovnici u izlaganjima o. Careva osjetiti barem nešto onoga duha i žara kojim je nastupao iz njegova roda blažene uspomene franjevac i biskup Fulgencije Carev pa će se i tu lako sjetiti poslovice da „krv nije voda”. Ima kod o. Careva, a slično se može reći i za o. Dudu i o. Tomića, mnogo toga što svjedoči da spomenuti i mnogi drugi redovnici ozbiljno uzimaju koncilsku preporuku: „Neka zato svi članovi ustanova neprestanim marom njeguju duh molitve i samu molitvu, crpući iz pravih izvora kršćanske duhovnosti. Neka u prvom redu svakog dana imaju u rukama Sveto pismo, da čitanjem i razmatranjem božanskog Pisma nauče „nenadmašivo znanje — Isusa Krista” (Fil 3,8)” (Dekret PC 6).

Kad se ovdje govori o duhovnom smislu biblijskih tekstova i k tome za duhovne osobe, ne smije se misliti da se taj smije iznositi nekako beskrvno i daleko od svagdašnjeg života i njegovih konkretnih potreba. U tu svrhu skromni o. Ca-

rev ima — a to je nova prednost njegove knjige — uz svoje birane riječi i mnogo kratkih a vrlo prikladnih zgoda i primjera iz raznovrsnog života po svemu svijetu te isto tako brojne izreke nekih velikih umova, čak i nekršćanskih ali ipak velikih. Netko bi to možda mogao piscu i prigovoriti, ili barem reći da je to mogao iznijeti svojim riječima. No njemu franjevačka prisnost i istinoljubivost nije dopuštala da ne donese doslovno riječi onih koji su ga do dotičnog razmišljanja doveli ili mu barem u tome pomogli. I to, još i kako, spada na skromnost a zapravo i u poštenje.

Ne smije se prešutjeti još jedna, s nekog gledišta navjeća, prednost ove knjige o. Careva, a sigurno će biti i kod sličnih pomagala što ih on sprema za godine B i C. Ovoj je, naime, dao naslov „U osvit velikog dana”. Možemo to uzeti tako da se tim štivom pomognemo u razmatranju kao pripravi na liturgijsko slavlje svake nedjelje i svetkovine kad je za sve nas zaista velik svaki dan kad se Božji narod okuplja i slavi najveće što ima na zemlji. No još više nas taj naslov podsjeća, a doista se i u knjizi često navraća, na veliki Dan o kojemu mnogo govore evanđelje i apostoli, naročito sv. Pavao, naime, na dan Kristove paruzije i našega blaženog eshatona. Pod tim je vidikom velika zasluga II. vat. sabora što je toliko istaknuo i vrijednost ovozemaljskih Božjih darova i sve nas uputio kako ih valja otkrivati, vrednovati i upotrebljavati kao sredstva a ne kao ciljeve. Iz toga je ponovnog otkrića nastala, ili barem uvelike povećana, kako kažemo, horizontalna usmjerenost suvremenog mišljenja i djelovanja. Pravo je to i bit će korisno ukoliko se nikad ne zaboravi da je to samo jedna od kršćanskih dimenzija, a da je isto tako važna i, s više vidika, još važnija vertikalna usmjerenost. Jedino ona može s višega horizontali dati pravi smisao i, što je još praktičnije, snagu koja će spriječiti da se širina ne pretvori u kategoriju isključivo ovozemnog svijeta za koji Krist čak nije mogao ni moliti (usp. Iv 17,9).

Tu se o. Carev pokazuje i kao zaljubljenik liturgije. Značajno je npr. koliko je osjetio da nam Biblija i liturgija često govore o Božjoj slavi. Kršćanska usta, uz imena Isusa i Marije, u molitvi valjda nijednu drugu riječ toliko ne ponavljaju koliko „Slava. . .”. Mišljena je u prvom redu Božja slava koja se očitovala i očituje u djelima svoga stvaranja i onda još više u svojoj objavi Staroga i Novog zavjeta (kao doksa i šekinah). A ona nam je objavljena zato da je slavimo i još više da punim srcem Bogu: „Zahvaljujemo ti radi velike slave tvoje” i još češće kličemo: „Puna su nebesa i zemlja tvoje slave”. Tim činimo što se nadamo nastaviti kroz svu vječnost, u koju će nas posve uvesti uskrsnuće, opet Kristovo i naše, a sve to spajamo u misnom uskliku nakon posvećenja. Tko zaista Kristov slavni dolazak želi i očekuje taj će njegovu slavu rado razglašivati riječima i još više životom.

Sad uzmimo samo jedan primjer kako i koliko o. Carev govori o Božjoj slavi kad je toliko spominje značajna nedjelja između Spasova i Duhova. Prvo njezino čitanje nema običajne veze s evanđeljem te nedjelje no zato je ima drugo, jer objema je pred očima Božja slava za koju Isus čak pet puta moli da ga Otac njom proslavi (usp. Iv 17,1-11). A do nje je on došao po mucu i križu i stoga ta-